

Tjänsteutlåtande

Datum 2024-01-22

Diarienummer KUN 2023-00595

Västra Götalandsregionen**Kulturförvaltningen**

Handläggare: Jens Lejhall

Telefon: 070-2287630

E-post: jens.lejhall@vgregion.se

Till kulturnämnden

Information om Regional biblioteksplan Västra Götaland 2024–2027

Förslag till beslut

1. Kulturnämnden noterar informationen om Regional biblioteksplan Västra Götaland 2024–2027.

Sammanfattning av ärendet

Kommuner och regioner ska enligt bibliotekslagen anta biblioteksplaner för sin verksamhet på biblioteksområdet. Västra Götalandsregionens regionala biblioteksplan beskriver utmaningar och strategiska inriktningar och är en fördjupande handlingsplan för biblioteksområdet utifrån *Västra Götalands kulturstrategi och kulturplan 2024–2027*, som är ett av Västra Götalandsregionens fyra måldokument beslutade av regionfullmäktige. Inom måldokumentet *Regional utvecklingsstrategi för Västra Götaland 2021–2030* finns flera prioriteringar och kraftsamlingar som också berör biblioteken, exempelvis kraftsamling Fullföljda studier och kraftsamling digitalisering.

Den regionala biblioteksplanen anger riktning för den regionala biblioteksverksamheten inom Västra Götalandsregionens kulturförvaltning och utgår ifrån kulturstrategins strategiska utmaningar. Biblioteksplanen är styrande för regionbiblioteket och rådgivande för övriga biblioteksverksamheter som bedrivs med Västra Götalandsregionen som huvudman.

Kulturnämnden fastställde 2023-09-07, § 75 remissversionen av den regionala biblioteksplanen. Remissversionen skickades därefter ut för yttrande till berörda nämnder och styrelser inom Västra Götalandsregionen (se fullständig sändlista i bilaga), de fyra kommunalförbunden samt de 49 kommunerna i Västra Götaland. Yttranden skulle inkomma senast 8 december 2024.

Föreliggande ärende syftar till att informera kulturnämnden om inkomna remissvar och hur dessa omhändertagits och inarbetats i planen. Beslut om att

fastställa planen ska framöver ske enligt följande; beslut i kulturnämnden, beredningen för hållbarutveckling (BHU), regionstyrelsen, och slutligen ska regionfullmäktige besluta om att fastställa planen.

Fördjupad beskrivning av ärendet

Det har inkommit 35 remissvar: åtta remissvar kommer från Västra Götalandsregionens egna styrelser (styrelsen för naturbruk, styrelsen för Sjukhusen i väster, styrelsen för kulturutveckling, styrelsen för Södra Älvsborgs Sjukhus, styrelsen för Skaraborgs Sjukhus, styrelsen för Sahlgrenska Universitetssjukhuset, styrelsen för NU-sjukvården samt styrelsen för folkhögskolorna); tre kommunalförbund har svarat (Boråsregionen Sjuhärads kommunalförbund, Fyrbodals kommunalförbund, Skaraborgs kommunalförbund samt) och 23 kommuner. Följande kommuner från respektive kommunalförbund har svarat:

- Svenljunga kommun

- Strömstads kommun
- Färgelanda kommun
- Trollhättan kommun
- Munkedal kommun
- Bengtsfors kommun
- Tanums kommun
- Uddevalla kommun
- Dals-Eds kommun
- Vänersborgs kommun

- Skövde kommun
- Falköping kommun
- Skara kommun
- Tidaholm kommun
- Karlsborg kommun
- Tibro kommun

- Mölndals stad
- Kungälv kommun
- Tjörns kommun
- Alingsås kommun
- Göteborgs stad
- Hälaryda kommun
- Öckerö kommun

Sveriges författarförbund har också skickat in ett remissvar.

Några remissvar uttrycker sig generellt positiv till biblioteksplanen, exempelvis Trollhättan kommun, Munkedal kommun, Falköping kommun, Färgelanda kommun, Bengtsfors kommun och Tibro kommun. Vänersborgs kommun ställer sig bakom Fyrbodals kommunalförbunds yttrande gällande remissversion av *Regional biblioteksplan Västra Götaland 2004-2027* och avstår från att som enskild kommun besvara remissen. Övriga remissvar kommer att presenteras nedan åtföljt av en kommentar till hur det har omhändertagits i biblioteksplanen.

Framtagandet av planen och så följs den upp

Sveriges författarförbund anser att de tillsammans med andra intresseorganisationer borde bjudas in till förberedande möten och konferenser inför framtagandet av kommande biblioteksplaner samt att biblioteksplanen borde lagts ut på remiss i samband med kulturstrategi, som den är en del av.

Förankringen för såväl kulturstrategin som för biblioteksplanen är en förutsättning för ett verkningsfullt genomförande. Eftersom kulturstrategin bara var en revidering och uppdatering av den föregående kulturstrategin så genomfördes inte dialogmöten i samma utsträckning som tidigare och i framtagandet av biblioteksplanen genomfördes dialogmötena främst med representanter för folkbiblioteken. I framtagandet av nästa biblioteksplan finns förbättringsområden och det kommer att säkerställas att berörda instanser bereds möjlighet att sätta sig in i planen och komma med synpunkter.

Boråsregionen lyfter fram att utredningen om kultursamverkansmodellen ifrågasätter om det är resurseffektivt att arbeta med styrdokument i så många nivåer och de anser att möjligheten att lösgöra resurser för mer direkt stöd från Västra Götalandsregionen till folkbiblioteken i kommunerna bör ses över. Frågan om det resurseffektiva med en biblioteksplan är inte en fråga för Västra Götaland att ta ställning till eftersom det enligt bibliotekslagen ålägger varje kommun och region ta fram en plan för sin biblioteksverksamhet. Vi bedömer dessutom att det är resurseffektivt att ta fram en gemensam plan för biblioteksverksamheten för att allokera resurser till de biblioteksverksamheter som bedöms som prioriterade utifrån kulturstrategin och biblioteksplanen.

Skaraborgs kommunalförbund och Skara kommun lyfter frågan om uppföljning och indikatorer och frågar hur insatserna i planen kommer att mätas och vilka indikatorer kommer att användas. När det gäller den regionala biblioteksverksamheten så rapporteras denna i förvaltningens årsredovisning till Regionfullmäktige och till kulturnämnden.

Disposition

Den första delen av biblioteksplanen innehöll en beskrivning av de olika bibliotekstyperna. Bland annat Härryda kommun och Kungälv kommun påpekar

att den beskrivande delen tar för stor plats och att planen borde fokusera på utvecklingsinsatserna.

I remissversionen beskrevs alla biblioteksverksamheter oavsett huvudman under respektive rubrik. Detta innebar att under exempelvis sjukhusbibliotek beskrevs både sjukhusbibliotek i allmänhet och de av Västra Götalandsregionens drivna sjukhusbibliotek i synnerhet. Mölndals stad menade att detta för den oinvidige inte var helt lätt att förstå. Särskilt sjukhusbiblioteken som drivs i VGR:s regi har synpunkter på att deras inspel har redigerats; detta tas upp i remissvaren från styrelsen för Södra Älvsborgs Sjukhus, styrelsen för Skaraborgs sjukhus samt från styrelsen för Sahlgrenska Universitetssjukhuset. Strömstads kommuns synpunkt att det är mycket text om naturbruksgymnasium men mindre om övriga gymnasium speglar samma otydlighet.

För att åtgärda detta har beskrivningen och förflyttningarna av Västra Götalandsregionens egna biblioteksverksamheter (förutom regionbiblioteket) flyttats till en bilaga. Under bilaga 1 återfinns verksamheternas egna beskrivningar av sin biblioteksverksamhet samt vilka eventuella förflyttningar de avser att göra under perioden.

När det gäller övrig disposition så menar Kungälv kommun att ”rubrikerna går i flera fall in i varandra. Exempelvis medie- och informationskunnighet (MIK) och digitalisering behandlas både under läsfrämjande och under digitalisering. Det gör innehållet något spretigt.”. Flera prioriteringar berör flera politikområden och just MIK-området är inte bara inom kulturområdet utan också inom mediepolitiken, skolpolitik, civilsamhällsfrågor mm. Vi har valt att lägga det under digitalisering och digital folkbildning eftersom fokus i denna plan är digital kompetens.

Förutsättningar

Den regionala biblioteksplanen är en fördjupad handlingsplan inom biblioteksområdet utifrån kulturstrategin. Den regionala biblioteksplanen gäller för all regional biblioteksverksamhet men har särskilt fokus på den regionala biblioteksverksamheten på kulturförvaltningen. Styrelsen för Sahlgrenska Universitetssjukhuset anger i sitt remissvar att ”kommentarer om att biblioteksverksamheterna själva beskrivit sina verksamheter är överflödiga och tillför ingenting för förståelsen av innehållet. Däremot kan det skrivas tydligare att biblioteksplanen endast gäller för den regionala biblioteksverksamheten och vad regional biblioteksverksamhet innebär.” I framtagandet av planen var intentionen inte att planen skulle vara styrande för alla regionala biblioteksverksamheter utan styrande för den regionala biblioteksverksamheten hos kulturförvaltningen och rådgivande för övrig biblioteksverksamhet i Västra Götalandsregionens egna regi. De biblioteksverksamheter som ligger under styrelsen för naturbruk, styrelsen för Sjukhusen i väster, styrelsen för kulturutveckling, styrelsen för Södra Älvsborgs Sjukhus, styrelsen för Skaraborgs Sjukhus, styrelsen för Sahlgrenska

Universitetssjukhuset, styrelsen för NU-sjukvården samt styrelsen för folkhögskolorna berörs således av planen men den är inte styrande, bara rådgivande. Styrelserna har själva fått beskriva sina biblioteksverksamheter.

Härryda kommun menar att detta kan förtydligas ytterligare och Fyrbodals kommunalförbund menar att den tydligare behöver förankras i den regionala utvecklingsstrategin och Trafikförsörjningsprogrammet, barnkonventionen och hälso- och sjukvården som en del av genomförandet av planen. Fyrbodals kommunalförbund menar även att barnkonventionen bör lyftas fram i relation till bibliotekslagen. Härryda kommun anser att kopplingen till kulturstrategin behöver förtydligas.

Några remissvar behandlar frågan om principen om armlängds avstånd, exempelvis Öckerö kommun, Dals-Eds kommun. Göteborgs stads remissvar innehöll en protokollsanteckning av ledamöter och ersättare för (V), (S), (MP), (L), (M), (D) och (KD) att ”även kontextualiseringen av vad armlängds avstånd i samband med bibliotek innebär är viktigt, för att inte urvattna den viktiga principen”.

Den regionala biblioteksplanen är en fördjupning av kulturstrategin och i kulturstrategin anges hur kulturstrategin förhåller sig till andra strategidokument samt barnkonventionen. Kulturens samspel med andra sektorer är en viktig fråga och beskrivs utförligt i kulturstrategin. I biblioteksplanen har inga förändringar gjorts.

Sveriges Författarförbund anser att biblioteksplanen bör förhålla sig till regeringsförslaget om anmälningsplikt, den så kallade angiverilagen. Författarförbundet anser att biblioteksplanen bör innehålla skrivningar som tydliggör att ”Västra Götalands biblioteksanställda under inga omständigheter bör åläggas sådana uppgifter.”

Regeringsförslaget är ännu ingen lag och därmed är en eventuell utformning av lagen oklar. I biblioteksplanen finns förslag på insatser för att stödja professionen i det demokratiska uppdraget. Detta kan bli ett stöd för professionen att navigera i sitt uppdrag kopplat professionalitet, armlängds avstånd, lag och kommunala självstyre.

Boråsregionen anser att beskrivningen av bibliotekslagen borde knytas samman med UNESCO:s folkbiblioteksmanifest samt på FN:s mänskliga rättigheter. Detta förtydligas i föreliggande version.

Sveriges Författarförbund anser att det i beskrivningen av folkbiblioteken och bibliotekslagen bör beskrivas vilka svagheter som finns i den nationella infrastrukturen; ”att det ständigt minskande antalet folkbibliotek och folkbibliotekens ofta svaga position i kommunernas ekonomi inte åtgärdas eller ens nämns”; ”det gäller främst dels kommunernas bristande finansiering av biblioteken, dels att många skolor inte följer lagens föreskrifter som säger att

skolan bör ge eleverna tillgång till skolbibliotek.” Flera av de utmaningar och svagheter som finns i biblioteksväsendet och som Sveriges Författarförbund lyfter fram, beskrivs redan i den nationella biblioteksstrategin.

Sveriges Författarförbund ”efterlyser därför att den regionala biblioteksplanen under planperioden bör: Inleda arbetet med en djupare analys av utvecklingen för biblioteken i regionen under de senaste 10–15 åren. Hur ser tendensen ut när det gäller antal enheter, bemanning, öppettider, bokbestånd, utlåning, ekonomi samt författarbesök och annan programverksamhet? Resultatet av en sådan analys kommer att utgöra en nödvändig grund för vidare diskussion om och utveckling av biblioteksverksamheten.”

Genom bland annat Föreningen för regional biblioteksverksamhet (FRB) arbetar den regionala biblioteksverksamheten med informations- och påverkansarbete gentemot den nationella nivån. Den regionala analysen och Västra Götalandsperspektivet står den regionala biblioteksverksamheten för.

Biblioteksverksamhet i Västra Götaland

Som en konsekvens av den nya dispositionen, som beskrivs under rubriken disposition ovan, så har stora delar av innehållet flyttats till bilaga 1. Kvar finns endast en kortfattad redogörelse av de olika typerna av bibliotek. Styrelsen för naturbruk, styrelsen för Sjukhusen i väster, styrelsen för Södra Älvsborgs Sjukhus, styrelsen för Skaraborgs Sjukhus, styrelsen för Sahlgrenska Universitetssjukhuset, styrelsen för NU-sjukvården samt styrelsen för folkhögskolorna hade synpunkter på hur deras verksamhet beskrevs. Dessa synpunkter har tagits omhand under bilaga 1.

Regionala biblioteksverksamheten och styrelsen för kulturutveckling

Den regionala biblioteksplanen innefattar all biblioteksverksamhet i Västra Götalandsregionens egna regi. Merparten av planen handlar dock om den regionala biblioteksverksamheten som bedrivs inom kulturförvaltningen. Förutom synpunkter på de konkreta prioriteringarna som anges i remissversionen, som kommer att behandlas under respektive rubrik, så uttrycks en del synpunkter på den regionala biblioteksverksamhetens arbetssätt.

Göteborgs stad önskar ett tydligare stöd till kommuner att stödja biblioteken med metoder för en lärande organisation. Den regionala biblioteksverksamheten ämnar stödja biblioteken och biblioteksutveckling på ett sådant sätt att kunskapen blir levande i verksamheterna för att främja exempelvis innovation och kompetensutveckling.

Alingsås kommun önskar exempelvis ”en tätare dialog mellan den regionala biblioteksverksamheten och respektive kommun, gärna genom fysiska besök...”

Svenljunga kommun menar att stöd till kommunerna i form av utbildningsinsatser, projektledning och driva nätverk bör prioriteras och att ”egna verksamheter” bör spela en mindre roll. Tidaholms kommun önskar sig också ett tydligare stöd till folkbiblioteken men med särskilt fokus på de små biblioteken. Tidaholms kommun menar vidare att den regionala biblioteksverksamheten bör kunna bidra med ett långsiktigt stöd för infrastruktur samt ett mer aktivt förhållningssätt med tydliga utvecklingsområden och närmare arbete med de kommunala biblioteken. Även Skara kommun och Skaraborgs kommunalförbund har synpunkter på fördelningen av resurser och ansvar mellan regionala och kommunala bibliotek och ser ett behov av ett mer långsiktigt perspektiv som formuleras i samverkan mellan kommuner och region.

Den regionala biblioteksverksamhetens ansvar utgår ifrån bibliotekslagen och ingår i kultursamverkansmodellen. Den årliga verksamhetsplaneringen utgår, precis som den kommunala, från de politiska inriktningar och den budget som sätts årligen. För att arbeta utifrån de kommunala folkbibliotekens behov har biblioteksplanen tagits fram utifrån delregionala dialoger. Arbete pågår kontinuerligt inför varje verksamhetsår för att fånga in behov genom olika nätverk, framförallt bibliotekschefsnätverket och i dialog med kommunalförbunden.

Strömstads kommun önskar sig mer konkreta insatser från Västra Götalandsregionen som handlar om transporter, logistik, kurslitteratur och fjärrlån. De regionala biblioteksverksamheterna i Sverige har de senaste decennierna gått från mer traditionell kompletterande medieförsörjning till alltmer strategiska uppgifter kring medieplanering, kompetensutveckling, verksamhetsutveckling och omvärldsbevakning, vilket avspeglar sig i den nya bibliotekslagens formuleringar från 2014. Västra Götalandsregionen har dock fortsatt att upprätthålla ett transportsystem och ett visst stöd till den fjärrlåneverksamhet som utgår från Borås och Göteborg. Inköpsstödet till lokala mediegrupper har dock fasats ut för ett antal år sedan till förmån för stöd till verksamhetsutveckling.

I biblioteksplanen anges ett antal insatser som i huvudsak hänför sig till vad den regionala biblioteksverksamheten ska göra under planperioden. Det finns ett antal synpunkter på hur dessa insatser har formulerats. I några fall anses de vara för konkreta till sin utformning (Kungälv kommun), men i de flesta fall anses de vara för otydliga eller abstrakta.

Exempelvis menar Tidaholms kommun och Skara kommun att det saknas en tydlig beskrivning av hur dess olika punkter kommer att implementeras. Tjörns kommun menar att biblioteksplanen bör vara mer spetsig och att det saknas prioriteringar. Detta särskilt med tanke på att den regionala biblioteksplanen används som utgångspunkt för de kommunala biblioteksplanerna så menar de att det vore önskvärt med ett tydligare framtidsperspektiv. Även Göteborgs stad är

inne på samma sak när de skriver att det saknas en beskrivning av hur planen förväntas styra och vilken roll de olika definierade aktörerna har i planen; ”Frånvaron av denna beskrivning gör planen svårtolkad i hur den berör och påverkar kulturnämnden och folkbiblioteken inom nämndens ansvar. I viljeyttringarna under respektive kulturpolitiskt område gör kulturförvaltningen tolkningen att kommuner och folkbibliotek är dels mottagare av främjande arbete från regionens sida dels en samverkanspart inom planens prioriteringar.”

Dessa synpunkter är högst rimliga och insatser och ansvar behöver konkretiseras. Ansvarsfördelningen mellan kommunal och regional biblioteksverksamhet är dock tydlig i bibliotekslagen och kommuner är ensamt ansvariga för de lagstadgade folkbiblioteken i respektive kommun. Västra Götalandsregionens kulturförvaltning och dess biblioteksverksamhet ska jobba behovsorienterat så insatserna kommer att konkretiseras i samverkan med kommuner och andra aktörer. I vissa fall kan det handla om långsiktig samverkan med kommunala och/eller delregionala kultur- och biblioteksplaner. Biblioteksplanen följer kulturstrategins struktur med prioriteringar som pekar ut de förflyttningar som behöver ske utifrån utmaningar och behov. Under varje prioritering finns exempel på insatser som Västra Götalandsregionen har rådighet över inom den regionala biblioteksverksamheten.

Mölnåls stad anser att Västra Götalandsregionen bör tydliggöra sin roll med att stödja folkbiblioteken med verksamhets- och kompetensutveckling samt att förmedla kunskap och metoder för att visa på effekter av folkbiblioteksverksamhet i kommunerna. Kungälv kommun ser också behov av stöttning med exempelvis framtagande av statistik och att vara bryggan mellan strategiska nationella mål och de kommunala.

Som det anges i planen så syftar den regionala biblioteksverksamheten till att vara en brygga mellan den nationella nivån och den kommunala nivån. En del av arbetet är också att stötta folkbiblioteken i arbetet med att ta fram kvalitativa och kvantitativa utvärderingar av sina verksamheter.

Styrelsen för kulturutveckling, som är ansvarig för den regionala biblioteksverksamheten, menar att

dimensioneringen av den regionala biblioteksfunktionen under Styrelsen för kulturutveckling är i nuläget inte tillräcklig för att klara de uppgifter man har enligt planen. För att kunna tillgodose behoven hos 49 kommuner så behöver uppdraget förtydligas och den regionala biblioteksstrukturen stärkas och utvecklas med särskilt fokus på följande områden: Bibliotekens deltagande i kultur och samhällsliv; Läsfrämjande med fokus på unga i socioekonomiskt utsatta områden; I biblioteksplanen finns en viljeyttring om att stärka infrastrukturen för skolbiblioteken i regionen. Styrelsen delar

denna vilja men ser betydande svårigheter i genomförande. Antalet skolhuvudmän är omfattande och organisation för ett sådant uppdrag överstiger vida de resurser som idag finns.

Kulturnämnden delar styrelsen för kulturutvecklings bedömning att den regionala biblioteksverksamheten är underdimensionerad. Under uppdragsdialogen 2024 kommer kulturnämnden att eftersträva att vara tydligt med vilka verksamheter som är prioriterade utifrån kulturnämndens uppdrag.

Skolbibliotek

Remissversionens beskrivning och insats kring skolbibliotek ("tillsammans med kommuner och delregionala strukturer stärka infrastrukturen för skolbiblioteken") har berörts av flera remissvar. Tidaholms kommun och Tjörns kommun uttrycker sig allmänt positivt till att skolbiblioteken finns med. Författarförbundet välkomnar skrivningarna men menar att biblioteksplanen borde synliggöra diskrepansen mellan lagen och de faktiska förhållandena samt att insatsen att stärka infrastrukturen för skolbiblioteken bör konkretiseras. Författarförbundet menar även att det saknas förslag på åtgärder för att komma till rätta med att många skolor i Västra Götaland saknar skolbibliotek. Även Svenljunga kommun och Fyrbodals kommunalförbund anser att insatsen bör förtydligas. Göteborgs stad anser att insatsen bör förtydligas särskilt kring bemanningen av skolbiblioteken samt kompetensfrågor kring det pedagogiska arbetet med skolbiblioteken. Styrelsen för kulturutveckling menar att vid ett eventuellt uppdrag med att arbeta med skolbibliotek behövs personalresurser sättas i relation till uppdraget samt att detta skulle kräva extern finansiering.

Deltagande i kultur- och samhällsliv

Boråsregionen delar uppfattningen att biblioteken har svårt att nå ut med alla de möjligheter som finns på ett bibliotek. De önskar att det framgår i Biblioteksplanen hur folkbiblioteken kan få stöd med detta av regionen.

Tanums kommun anser att planen behöver förtydliga är "hur Västra Götalandsregionen avser att stödja länets folkbibliotek i arbetet med tillgänglighet. Personer med funktionsvariationer är en prioriterad målgrupp och många folkbibliotek önskar stöttning på området. Eftersom detta erbjuds på olika sätt via regionen redan idag vore det intressant att veta hur man ser på förutsättningarna framöver."

Göteborgs stad anser att den regionala biblioteksverksamheten, förutom stöd i arbetet med den prioriterade målgruppen nationella minoriteter, även skulle kunna stödja kommuner i arbetet med andra prioriterade målgrupper. För den prioriterade målgruppen barn (0-12 år) finns redan metoder och stor kompetens, både inom den regionala biblioteksverksamheten så väl som i Göteborgs

biblioteks verksamheter, så kulturförvaltningen menar att fokus därför bör ligga på övriga prioriterade målgrupper.

Den regionala biblioteksverksamheten arbetar stöttande för folkbiblioteken med utgångspunkt i de lokala behoven och bibliotekslagens samtliga prioriterade målgrupper. I biblioteksplanen anges exempelvis att ”stödja folkbiblioteken i arbetet med att uppfylla bibliotekslagens uppdrag kring nationella minoriteter och mångspråk.” Även målgruppen 13 år och uppåt behöver stärkas. Som tidigare påpekats så behöver planen konkretiseras tillsammans med folkbiblioteken. På frågan om hur biblioteken kan nå ut med sina erbjudanden så behöver även detta konkretiseras i samverkan med kommunerna. Den regionala biblioteksverksamheten har under lång tid arbetat med dessa frågor och har en stor kompetens.

Sveriges författarförbund anser att planen bör innehålla regionala rådslag om hur folkbibliotekens ställning ska kunna stärkas i kommunerna samt ”diskutera strategier för att antingen sätta stopp för denna nya roll för biblioteken eller, om inte det är möjligt, finna sätt att kräva ekonomiskt tillskott från andra sektorer som fränsagt sig det ansvaret.”

Den regionala biblioteksverksamheten deltar i flernivåsamverkan för att stärka folkbibliotekens ställning. Genom Föreningen för regional biblioteksverksamhet förs kontinuerliga dialoger med Kungliga biblioteket, Kulturrådet samt Myndigheten för tillgängliga medier för att framföra folkbibliotekens behov från den nationella nivån. Den regionala biblioteksverksamheten har kontinuerligt möten tillsammans med kommunala företrädare, kommunala nämnder och bibliotekschef för att diskutera bibliotekens behov. Direkta dialoger med den politiska nivån i Västra Götalands kommuner sker via förtroendevalda i Kulturnämnden och styrelsen för kulturutveckling.

Läsfrämjande

De läsfrämjande insatserna har sammanfogats med insatser inom kraftsamling fullföljda studier. Det har funnits synpunkter på att läsningens instrumentella roll att främja skolarbetet får en för stor roll. Exempelvis Öckerö kommuns skulle vilja att läsglädje lyfts fram.

Folkhögskoleförvaltningen menar att man bör addera ”en punkt om att stärka folkhögskolebiblioteken för ökad inkludering, läskunnighet och språkutveckling. Detta eftersom folkhögskolornas verksamhet är anpassad till att vara pedagogiska resurser som når vuxna som har lite biblioteks- och läsvana.” Denna punkt behandlas under rubriken Folkhögskoleförvaltningen under bilaga 1 eftersom det hänför sig till styrelsen för folkhögskolornas ansvar.

Litteratur, bildning och konstnärligt skapande

Göteborgs stad önskar att samarbetet inom Gothenburg City of Literature ges större utrymme inom flera områden. Tjörns kommun anser att det ”även för regionen vore bra med en närmare koppling mellan konst, kultur och bibliotek för att ge litterära upplevelser, locka till eget skapande och bidra till fri åsiktsbildning. Det ökar även lusten för medarbetare att excellera inom sitt område för att bättre bidra till helheten, i stället för att ”alla ska göra allt” halvbra.” Strömstads kommun anser att planen behöver precisera vad som menas ”litteratur av hög kvalitet”.

Den regionala biblioteksplanen speglar bibliotekslagens skrivning om att folkbibliotekens utbud av medier och tjänster ska präglas av allsidighet och kvalitet. Kvalitetsbegreppet är inte oproblematiskt men genom kunskap, samtal och dialog utvecklas kvalitetsbegreppet.

Sveriges Författarförbund anser att punkten ”Stödja och utveckla folkbibliotekens arbete med litterära program” kan förtydligas med givna samarbetspartner, exempelvis med Författarcentrum Väst och FC:s rikstäckande författarförmedling, eller exempelvis med litterära föreningar som Litteraturens hus i Göteborg. Denna synpunkt handlar om att biblioteksplanen inte är tillräckligt konkret och som tidigare nämnts så kommer biblioteksplanen att omsättas i praktiska verksamhet i dialog med biblioteken och andra relevant aktörer.

Boråsregionen anser att ”Gothenburg city of Literature” - Ett sådant resursintensivt projekt bör ställas i relation till exempelvis skrivningarna tidigare i planen om ett landsbygdsperspektiv, inte minst kopplat till folkbibliotekens roll som en del i en demokratisk infrastruktur. Dessa projekt bör bli kännbara i hela regionen.” Västra Götalandsregionens utgångspunkt i arbetet med City of Literature är att sprida upplevelser, kunskap och kompetens till hela Västra Götaland.

Samverkan och synergi

Även på detta område är det flera remissvar som eftersöker en ökad konkretion. Exempelvis önskar sig Alingsås kommun och Karlsborgs kommun tydliga och konkreta metoder och exempel för att åstadkomma tvärsektoriell samverkan mellan olika förvaltningar i kommunerna.

Tjörns kommun anser att ”i framtiden anas större behov av samverkan med civilsamhället för att upprätthålla servicenivån på kommunala verksamheter. Därför vore det bra att behålla texten om samverkan för angelägenhet från förra planen.”

Biblioteksplanen anger samverkansområden men syftet är inte att civilsamhället ska upprätthålla den kommunala servicenivån.

Sveriges Författarförbund tolkar det som att planens avsikt är att utifrån ett hållbarhetsperspektiv göra klimatet en tjänst genom att minska fysiska medier till fördel för digitala medier och de vill betona tryckta böckers betydelse för att barn på ett tillfredsställande sätt ska kunna tillgodogöra sig kunskap genom läsning.

Styrelsen för folkhögskolornas förslag på skrivning har flyttats till beskrivningen av deras verksamhet där de avser att samverka med folkbibliotek.

Fyrbodals kommunalförbund anser att det behövs ett förtydligande kring samverkan med folkbildningen mot bakgrund av statliga nerskärningar och Strömstads kommun ifrågasätter varför just studieförbund lyfts fram som samverkanspartner med folkbiblioteken. Anledningen är att studieförbunden samlar en unik kompetens av civilsamhälle, kultur, bildning och lärande.

Digitalisering och digital folkbildning

Svenljunga kommun saknar en skrivning kring hur arbete med AI och eventuellt AI-stöd kan implementeras. Biblioteksplanens inriktning att stödja samverkan kring digitala tjänster och system rymmer dessa frågor, och att AI är en betydelsefull digital teknik är implicit i sammanhanget. Ett antal kommuner lyfter arbetet med öppen källkod. Exempelvis Skövde kommun och Tidaholms kommuner ser det som positivt medan Tjörns kommun och Boråsregionen är mer ifrågasättande.

Att främja öppna källkods lösningar är i linje med DIGG:s Rekommendation om öppna licenser och immaterialrätt och liknande principiella ställningstaganden på EU-nivå

Under denna rubrik beskrivs bibliotekets roll i kristid och att bibliotek tenderar att bli ”samhällets sista utpost”. Kungälv kommun menar att trots beskrivning av bibliotek som en viktig samhällelig instans i kris så saknas mål kring detta.

Bibliotekens roll i kristid är en fråga som ständigt behöver lyftas fram och något som finns implicit i flera av insatserna. Exempelvis frågan om att stärka MIK för att motverka desinformation eller att stödja digidelcenter för att främja invånarnas digitala kompetens är exempel på kontinuerlig verksamhet som visar på bibliotekens viktiga roll. Tjörns kommun anser att MIK-frågan även berör vuxna och styrelsen för Sjukhusen i väster lyfter fram att människors digitala kompetens och MIK är viktigt för att inkludera både invånare och medarbetare i samhällets och vårdens digitalisering.

Sveriges författarförbund anser att formuleringen ”bibliotekens förmåga att nyttja digitaliseringens möjligheter begränsas av (...) en upphovsrättslig situation som inte gynnar bibliotekens tillgång till digitala medier” kan tolkas som om biblioteksplanen ”förordar en försvagning av upphovsrätten och ifrågasätter denna grundbult för allt konstnärligt skapande”. Detta är inte biblioteksplanens avsikt utan endast att beskriva balansen mellan författarnas legitima intressen av

ekonomisk ersättning och bibliotekens legitima intresse av att fullgöra sitt samhällseliga uppdrag, gör information tillgänglig och bestämma över sitt bestånd. Denna intressebalans ser ut på olika sätt i den analoga och digitala domänen.

Internationalisering och omvärldsbevakning

Sveriges Författarförbund anser att biblioteksplanen bör ange att Västra Götalandsregionen verkar för att ytterligare kommuner åtar sig att vara fristad för förföljda författare och översättare. Boråsregionen undrar hur Västra Götalandsregionen använder det internationella arbetet för att sprida kontakterna och kunskapen till kommunal nivå.

Västra Götalandsregionen är en fristadsregion som arbetar främjande och stödjande för kommuner i Västra Götaland som vill eller som tar emot fristadskonstnärer. Frågan om fristadskonstnärer finns med i kulturstrategin. Den regionala biblioteksverksamheten syftar till att sprida erfarenheter och kunskap utifrån både fristadsverksamheten som annan internationell verksamhet. Detta gäller även delaktighet i Unesco Litteraturstad.

Övrigt

Tanums kommun anser att hållbarhetsområdet skulle behöva utvecklas.

Finansiering och resurskonsekvenser av beslutet

Styrelsen för kulturutveckling menar att biblioteksplanen innebär åtaganden som det idag inte finns finansiering för. Kulturnämnden avser att i dialog med styrelsen för kulturutveckling tydliggöra vad som bör prioriteras inom det långsiktiga uppdraget.

Genomförande och uppföljning av beslut

Föreliggande ärende är endast ett ärende för information, nästa steg i processen är att kulturnämnden ska besluta om den regionala biblioteksplanen som sedan går vidare för beslut i beredningen för hållbar utveckling (BHU), regionstyrelsen och till sist ska regionfullmäktige fatta beslut om att fastställa planen.

När planen har fastställts av regionfullmäktige sker genomförandet främst genom kulturnämndens uppdrag till styrelsen för kulturutveckling. För de övriga biblioteksverksamheter som bedrivs inom Västra Götalandsregionen finns insatserna angivna i planen.

Beredning

Biblioteksplanen har tagits fram i dialog med länets samtliga kommuner, bibliotekschefer, externa aktörer samt egna styrelser som ansvarar för biblioteksverksamheter.

Kulturförvaltningen

Katti Hoflin
Kulturchef

Bilagor som ingår i beslutsunderlaget

- Regional biblioteksplan Västra Götaland 2024-2027 – omarbetad utifrån inkomna remissvar
- Remissförfrågan Remiss - Regional biblioteksplan Västra Götaland 2024-2027

Tidigare beslut

- Kulturnämndens beslut om remissversion 2023-09-07, § 75,
Remissversion Regional biblioteksplan Västra Götaland 2024-2027

Besluten skickas till

- Utpekade remissinstanser och övriga aktörer som lämnat remissvar, för kännedom